

Sveriges Tandläkarförbund

2005-06-22

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över "Underlag till Handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet"

Inledning

Sveriges Tandläkarförbund har noterat att rubricerade rapport sänts ut på remiss. Förbundet är starkt engagerat i orala hälsofrågor. Sedan ett drygt år tillbaka driver förbundet ett särskilt projekt under benämningen "Tandläkare mot godis och läsk". Även på andra sätt arbetar förbundet direkt eller indirekt med orala hälsofrågor. Viktigt är att understryka sambanden mellan den orala hälsan och allmänhälsan. Mot den bakgrunden vill Förbundet lämna följande synpunkter på rapporten.

Närmare om Förbundets projekt "Tandläkare mot godis och läsk"

Förbättringskurvan gällande barnens tandhälsa började plana ut redan i början av 2000-talet. Rapporter från enskilda tandläkare berättade om försämringar i barns tandhälsa. Samtidigt kunde konstateras att läsk- och godiskonsumtionen starkt ökat under det senare decenniet. I synnerhet läskkonsumtionen har skjutit i höjden, med bl a frätskador på tänderna som följd.

Förbundet tog därför under 2003 beslutet att riktat börja verka för en bättre tand- och allmänhälsa hos barn. Förbundet har nu sedan ett drygt år tillbaka drivit projektet "Tandläkare mot godis och läsk". Syftet med projektet är att minska sockerkonsumtionen hos barn och då i synnerhet hos de mindre barnen. Projektet rimmar således väl med det föreslagna delmålet i underlaget till handlingsplan, nämligen att minska konsumtionen av livsmedel bl a av typen sötade drycker, godis, snacks och bakverk.

Arbetet inleddes med en debattartikel i Dagens Nyheter i maj 2004 och fortsatte på hösten med en kartläggning av godis- och läskförsäljningen på högstadieskolorna. Kartläggningen genomfördes på lokal nivå av tandläkare runt om i landet. Resultatet var anmärkningsvärt. Vid sex av tio undersökta högstadieskolor såldes

godis och läsk till eleverna. När kartläggningsresultatet offentliggjorts sände Förbundet ett brev till landets samtliga högstadierektorer med krav på att skolan blir en godis- och läskfri zon. Till hösten 2005 planerar Förbundet att göra en uppföljning och kommer då att ställa frågan till landets samtliga högstadieskolor.

I mars i år genomförde våra tandläkare nästa kartläggning, denna gång av mellanmålen i förskolan. Det visade sig att nästan alla förskolor serverar söta mellanmål till barnen. Resultatet presenterades i en debattartikel i Dagens Nyheter den 26 april 2005. Den kartläggningen följdes upp av ett brev till landets kommunstyrelser med krav om att både skolan och förskolan bör bli sockerfria zoner.

Vår mediebevakning visar att vårt arbete med att göra både skolan och förskolan till sockerfria zoner burit frukt. Förbundet får kontinuerligt indikationer om att skolor och hela kommuner fattat beslut om att begränsa serveringen av söta måltider och av försäljningen av godis och läsk.

Inom projektets ram har vi också tagit kontakt med Riksidrottsförbundet. Syftet är att tillsammans med idrottsledare och andra engagerade i barn- och ungdomsidrotten påverka till en minskad konsumtion av godis och läsk. Andra aktiviteter befinner sig på ett planeringsstadium.

Generella kommentarer

Förbundet anser att underlaget är ett betydelsefullt dokument för folkhälsan och stödjer förslaget i dess helhet. Förbundet vill särskilt poängtera vikten av insatser som riktar sig till barn och ungdomar och deras nätverk, föräldrar, förskole- och fritidspersonal, skolpersonal, idrottsledare. Attityder och konsumtionsmönster etableras redan i tidig ålder. Det finns indikationer på att unga vuxna konsumerar t ex läsk som en naturlig måltidsdryck. Det finns en risk för att konsumtionsmönstren följer individen långt upp i åldrarna. Mot den bakgrunden är det viktigt att inrikta insatser redan mot de mindre barnen.

Förbundet vill starkt understryka att den orala hälsan ingår i folkhälsan. Det finns samband mellan den orala hälsan och hälsan i övrigt. Hos individer med en överviktsproblematik har tex konstaterats en sämre oral hälsa. Förbundet anser att i de grupper man i underlaget föreslår ska bildas för att på ett tvärvetenskapligt sätt arbeta med dessa frågor även ingår personer med odontologisk sakkunskap.

I några av delförslagen nämns tandvården som aktörer i arbetet direkt mot individerna/patienterna. Detta är naturligt med tanke på att tandvården regelbundet möter praktiskt taget alla individer. Tandvården arbetar emellertid med en finansieringsmodell, som avviker från hälso- och sjukvården i övrigt och som innebär att subventionsgraden för ett besök i tandvården är väsentligt lägre än för

ett besök i hälso- och sjukvården. Skall tandvården kunna delta i det hälsofrämjande arbetet på det sätt som föreslås i rapporten är det viktigt att de hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande programmen inte blir dyrare för patienten i tandvården än inom sjukvården.

I sammanhanget skall framhållas tandvårdens uppdelning i den landstingsdrivna folktandvården respektive i privattandvården. Idag svarar folktandvården för den största delen av den fria barn- och ungdomstandvården medan privattandvården har merparten av vuxentandvården. Förutsättningarna för att involvera folktandvården respektive privattandvården i ett hälsofrämjande arbete skiljer sig åt.

Förbundet anser att definitionen "livsmedel" bör ses över. Godis och läsk är produkter som inte borde kategoriseras som livsmedel på grund av att de inte tillför kroppen någon näring utan snarare, med anledning av den överdrivna konsumtionen hos många unga idag, kan betecknas som skadliga för kroppen. Förbundet anser att det vore en viktig symbolåtgärd att upphöra med att klassa godis och läsk som livsmedel.

Förbundet vill här slutligen framföra att det ställer sig bakom de synpunkter på underlaget som Dietisternas Riksförbund fört fram.

Förbundets kommentarer till de föreslagna insatserna

Insats 14

Förbundet sände i maj 2005 ett brev till landets kommuner där vi framförde krav om att förskolan och skolan till sockerfri zon. Vi framförde även önskemål om att kommunen formulerar en tydlig policy för kost i förskolan och skolan.

Insats 15

Förbundet har konstaterat att det finns ett stort behov av forskning på detta område och har därför beslutat att anslå pengar för forskning om förskolebarns tandhälsa och matvanor. En inbjudan att söka dessa medel har nyligen gått ut via förbundets medlemstidning Tandläkartidningen.

Insats 16 och 25

Folktandvården i Västra Götaland genomför sedan den 1 januari i år systematiska hälsosamtal med barn och ungdomar där varje tandläkare ställer samma frågor till alla unga patienter oberoende av tandstatus. Frågorna är öppna och enkla och följs av tre hälsobudskap. Svaren på frågorna antecknas i journalen och följs upp vid de årliga besöken.

Se även vår kommentar ovan om de specifika ekonomiska förutsättningarna för tandvårdens medverkan i de föreslagna insatserna.

Insats 19

I Västerås kommun har ett samarbete inletts mellan Folktandvården och skolhälsovården. Skolöverläkaren och tandläkarna utformar tillsammans riktlinjer för vad som ska serveras (eller inte serveras) som mellanmål på skolorna och erbjudas i skolkafeteriorna.

Insats 21

Förbundet har en omfattande efterutbildningsverksamhet för tandläkarna och övriga i tandvårdsteamet. Det årliga kursprogrammet omfattar ca 200 kurser. Förbundets kursverksamhet skulle kunna utnyttjas för den utbildning som avses i insatsen.

Insatserna 26-31

Förbundet har i år tagit kontakt med Riksidrottsförbundet för att kunna påverka deras utbildning av idrottsledare samt deras försäljning av godis och läsk på idrottsanläggningar och i föreningssammanhang. Ett samarbete kring frågorna har inletts.

Insats 39

Förbundet anser att *alla* sockerarter och sötningsmedel ska redovisas i innehållsdeklarationen.

Insats 42

Förbundet anser att även konsumtionen av dessa produkter bör sammanställas, fördelad på olika konsumentgrupper (socioekonomiska grupper, ålder, kön etc).

Insats 45

Förbundet avser att på försök genomföra ett seminarium under början av hösten 2005 till förskolepersonal i storstockholmsområdet. Seminariet med rubriken Socker – en dold hälsofara skall ta upp kostfrågor, oral hälsa och allmänhälsa. Visar det sig finnas intresse kan seminariet komma att upprepas.

Insats 48

Förbundet vill understryka vikten av att odontologiskt sakkunniga deltar i arbetet med att ta fram riktlinjerna.

SVERIGES TANDLÄKARFÖRBUND

Gunnar Luthman
Kanslichef